A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (első tanács)

2009. október 1-je*

A C-103/08. sz. ügyben,

az EK 234. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet az Unabhängiger Verwaltungssenat des Landes Vorarlberg (Ausztria) a Bírósághoz 2008. március 6-án érkezett, 2008. február 29-i határozatával terjesztett elő az előtte

Arthur Gottwald

és

a **Bezirkshauptmannschaft Bregenz**

között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (első tanács),

tagjai: P. Jann tanácselnök, M. Ilešič, A. Tizzano (előadó), A. Borg Barthet és E. Levits bírák,

* Az eljárás nyelve: német.

főtanácsnok: J. Mazák,
hivatalvezető: C. Strömholm tanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2009. március 12-i tárgyalásra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

– A. Gottwald képviseletében H. Frick és T. Dietrich Rechtsanwälte,

– az osztrák kormány képviseletében E. Riedl és G. Eberhard, meghatalmazotti minőségben,

– az Európai Közösségek Bizottsága képviseletében N. Yerrell, G. Braun és D. Maidani, meghatalmazotti minőségben,

a főtanácsnok indítványának a 2009. április 30-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,

meghozta a következő

Ítéletet

1 Az előzetes döntéshozatali kérelem tárgya az EK 12. cikk értelmezése.

2 A jelen kérelmet az A. Gottwald és a Bezirkshauptmannschaft Bregenz (bregenzi elsőfokú közigazgatási hatóság) közötti, a kötelező autópályadíj meg nem fizetése miatti bírság kiszabása miatt indult peres eljárás keretében terjesztették elő.

Jogi háttér

A nemzeti szabályozás

3 A szövetségi utakon fizetendő autóútdíjakról szóló 2002. évi osztrák törvény (Bundesstraßen-Mautgesetz 2002, BGBl. I., 109/2002.) 10. §-a (1) bekezdésének az alapeljárás tekintetében hatályos változata (a továbbiakban: BStMG 2002) a következőket írja elő:

„A díjköteles útszakaszok egy nyomvonalú gépjárművekkel (és több nyomvonalú, legfeljebb 3,5 t legnagyobb megengedett össztömegű gépjárművekkel történő használatáért időarányos díjat kell fizetni.”

4 A BStMG 2002. 11. §-ának (1) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„Az időarányos díjat a díjköteles útszakaszok használatának megkezdése előtt a matricának a gépjárművön történő elhelyezésével kell megfizetni."

5 A BStMG 2002. 13. §-ának (2) bekezdése, amely fogyatékos igazolvánnyal rendelkező osztrák állampolgárok részére ingyenes éves matrica kiállítására vonatkozó eljárást szabályozza, a következőképpen szól:

„A Bundesamt für Soziales und Behindertenwesen (a szociális kérdésekkel és a fogyatékkal élőkkel foglalkozó szövetségi hivatal) azon belföldi lakóhellyel vagy szokásos tartózkodási hellyel rendelkező fogyatékossággal élő személyek kérelmére, akik legalább egy több nyomvonalú, legfeljebb 3,5 t legnagyobb megengedett össztömegű forgalomba helyezett gépjárművel rendelkeznek, az e kategóriába tartozó gépjármű számára ingyenes éves matricát állít ki, amennyiben ezek a személyek a fogyatékossággal élő személyekről szóló szövetségi törvény (Bundesbehindertengesetz) 40. §-a szerinti – tartósan súlyos mozgáskorlátozottságot, a tömegközlekedési eszközök használatának tartós egészségkárosodás miatti el nem várhatóságát vagy vakságot igazoló – fogyatékos igazolvánnyal rendelkeznek."

6 A BStMG 2002. 20. §-ának (1) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„Azok a gépjárművezetők, akik az időarányos díj szabályszerű megfizetése nélkül használják a díjköteles útszakaszokat, szabálysértést követnek el, és 400-tól 4000 euróig terjedő pénzbírsággal sújtandók."

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés

7 A. Gottwald hamburgi (Németország) lakóhellyel rendelkező német állampolgár, aki a negyedik hátcsigolya alatti testi funkciók teljes elvesztésével járó kétoldali végtagbénulásban szenved. Emiatt fogyatékos igazolványt állítottak ki számára Németországban.

8 2000. augusztus 26-án A. Gottwald gépjárművével ausztriai nyaralása helyszíne felé vezetett a díjköteles osztrák autópálya-hálózaton. Egy közúti ellenőrzés során megállapítást nyert, hogy utazását megelőzően nem fizette meg a kötelező időarányos autópályadíjat, és gépjárművén nem helyezte el az ezt igazoló autópálya-matricát.

9 A Bezirkshauptmannschaft Bregenz 2006. december 4-i határozatával 200 euró összegű pénzbírságot szabott ki vele szemben, amely ellen A. Gottwald keresetet nyújtott be az Unabhängiger Verwaltungssenat des Landes Vorarlberghez.

10 E keresetben A. Gottwald többek között arra hivatkozott, hogy mivel kétoldali végtagbénulásban szenved, emiatt számára Németországban fogyatékos igazolványt állítottak ki, és ezért a BStMG 2002. 13. §-ának (2) bekezdése értelmében ugyanolyan jogcímen jogosult arra, hogy az osztrák hatóságok részére ingyenes autópálya-matricát állítsanak ki, mint azok a fogyatékossággal élő személyek, akik Ausztriában lakóhellyel vagy szokásos tartózkodási hellyel rendelkeznek.

11 E körülmények között, mivel a szóban forgó matrica kiállítására vonatkozó feltételek jogszerűségével kapcsolatban a közösségi jog szempontjából kétségei merültek fel,

az Unabhängiger Verwaltungssenat des Landes Vorarlberg az eljárást felfüggesztette, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdést terjesztette a Bíróság elé:

„Úgy kell-e értelmezni az EK 12. cikket, hogy azzal ellentétes egy olyan nemzeti rendelkezés alkalmazása, amelynek értelmében a gépjárművek számára a díjköteles autóutak használatát lehetővé tévő, éves matrica csak olyan meghatározott fogyatékossággal élő személyek számára állítható ki ingyenesen, akik az adott tagállamban lakóhellyel vagy szokásos tartózkodási hellyel rendelkeznek?”

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésről

12 Kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra keres választ, hogy az EK 12. cikket úgy kell-e értelmezni, hogy azzal ellentétes egy olyan nemzeti szabályozás, mint amely a jelen ügy alapeljárásának tárgyát is képezi, és amelynek értelmében az éves autópálya-matrica csak olyan meghatározott fogyatékossággal élő személyek számára állítható ki ingyenesen, akik az érintett tagállamban lakóhellyel vagy szokásos tartózkodási hellyel rendelkeznek.

Az elfogadhatóságról

13 Az osztrák kormány kétségbe vonja az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés elfogadhatóságát azzal az indokkal, hogy az pusztán hipotetikus, és az alapeljárás érdemi elbírálása szempontjából irreleváns, mivel A. Gottwald soha nem kérelmezte a szóban forgó ingyenes matrica kiállítását.

14 Pontosabban az osztrák hatóságok álláspontja szerint az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés egyáltalán nem függ össze az alapeljárás tárgyával, mivel a kérdés nem a BStMG 2002. 13. §-ának (2) bekezdése értelmében az említett ingyenes autópálya-matrica kiállítását elutasító határozatra vonatkozik, hanem kizárólag arra, hogy A. Gottwald vitatja a BStMG 2002. 10. §-ának (1) bekezdésével és 11. §-ának (1) bekezdésével együttes olvasatban e törvény 20. §-ának (1) bekezdése alapján vele szemben az időarányos autópályadíj meg nem fizetése miatt bírságot szabtak ki.

15 Mindazonáltal ezen érvelés nem fogadható el.

16 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat értelmében a Bíróság és a nemzeti bíróságok között az EK 234. cikkben előírt együttműködés keretében kizárólag az ügyben eljáró és a meghozandó döntésért felelős tagállami bíróság feladata annak eldöntése, hogy az ügy sajátos jellemzőit tekintve az ítélet meghozatalához szükség van-e az előzetes döntéshozatalra, és hogy a Bíróságnak feltett kérdések valóban relevánsak-e. Következésképpen, amennyiben a feltett kérdések a közösségi jog értelmezését vetik fel, a Bíróság főszabály szerint köteles határozatot hozni (lásd különösen a C-379/98. sz. PreussenElektra-ügyben 2001. március 13-án hozott ítélet [EBHT 2001., I-2099. o.] 38. pontját, a C-18/01. sz., Korhonen és társai ügyben 2003. május 22-én hozott ítélet [EBHT 2003., I-5321. o.] 19. pontját, valamint a C-295/05. sz. Asemfo-ügyben 2007. április 19-én hozott ítélet [EBHT 2007., I-2999. o.] 30. pontját).

17 Ebből következik, hogy a nemzeti bíróság által előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések ügyre vonatkozó relevanciájának vélelmét csak kivételesen lehet megdönteni, ha nyilvánvaló, hogy az e kérdésekkel érintett közösségi jog rendelkezéseinek kért értelmezése semmilyen kapcsolatban sem áll az alapügy tényállásával vagy tárgyával (lásd különösen a C-415/93. sz. Bosman-ügyben 1995. december 15-én hozott ítélet [EBHT 1995., I-4921. o.] 61. pontját, valamint a C-212/06. sz., Gouvernement de la Communauté française és Gouvernement wallon ügyben 2008. április 1-jén hozott ítélet [EBHT 2008., I-1683. o.] 29. pontját).

18 Márpedig a jelen ügyben ugyan A. Gottwald nem kérelmezte, hogy az osztrák hatóságok BStMG 2002. 13. §-a (2) bekezdésének értelmében állítsanak ki számára ingyenes matricát, ám nem kizárt, hogy a Bíróság válasza ténylegesen hatást gyakoroljon az alapeljárás kimenetelére.

19 Az osztrák kormány által a tárgyaláson nyújtott információkból az derül ki, hogy a kérdést előterjesztő bíróság csökkentheti a bírság összegét, ha megállapítja, hogy az alapeljárás felperese jogosult lett volna az EK 12. cikkben foglalt szabály értelmében a szóban forgó ingyenes matricát kérelmezni annak érdekében, hogy az állampolgársága alapján ne érje hátrányos megkülönböztetés.

20 Ezért amennyiben a Bíróság esetleg megállapítja, hogy az EK-Szerződés hivatkozott rendelkezésével ellentétes egy olyan nemzeti jogszabály, mint amely a jelen ügy alapeljárásának tárgyát is képezi, ez a megállapítás olyan enyhítő körülménynek is minősülhet, amelynek alapján a nemzeti bíróság az A. Gottwalddal szemben kiszabott szankciót enyhítheti.

21 Meg kell tehát állapítani, nem tűnik nyilvánvalónak, hogy a kért értelmezés irreleváns a nemzeti bíróság által meghozandó határozat szempontjából.

22 Következésképpen az előzetes döntéshozatal iránti kérelmet elfogadhatónak kell nyilvánítani.

Az ügy érdeméről

23 Elöljáróban emlékeztetni kell, hogy a Bíróság ítélkezési gyakorlata szerint az uniós polgárság intézményének célja, hogy biztosítsa a tagállamok állampolgárainak alapvető jogállását, lehetővé téve az azonos helyzetben lévő tagállami állampolgárok számára, hogy állampolgárságuktól függetlenül és az e tekintetben kifejezetten előírt kivételek sérelme nélkül ugyanolyan jogi bánásmódban részesüljenek (a C-209/03. sz. Bidar-ügyben 2005. március 15-én hozott ítélet [EBHT 2005., I-2119. o.] 31. pontja, valamint a C-403/03. sz. Schempp-ügyben 2005. július 12-én hozott ítélet [EBHT 2005., I-6421. o.] 15. pontja és a hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

24 Különösen – amint azt már a Bíróság megállapította – az állampolgárságon alapuló bármilyen megkülönböztetést tiltó EK 12. cikkre bármelyik uniós polgár állampolgárságára való tekintet nélkül jogosult hivatkozni minden olyan helyzetben, amely *ratione materiae* a közösségi jog hatálya alá tartozik (a C-85/96. sz. Martínez Sala-ügyben 1998. május 12-én hozott ítélet [EBHT 1998., I-2691. o.] 62. pontja, valamint a fent hivatkozott Schempp-ügyben hozott ítélet 17. pontja).

25 Az ilyen helyzetek közé tartoznak különösen az EK 18. cikkben biztosított, a tagállamok területén történő szabad mozgás és tartózkodás gyakorlásához kapcsolódó helyzetek (a C-148/02. sz. Garcia Avello-ügyben 2003. október 2-án hozott ítélet [EBHT 2003., I-11613. o.] 24. pontja, a fent hivatkozott Bidar-ügyben hozott ítélet 33. pontja, valamint a C-158/07. sz. Förster-ügyben 2008. november 18-án hozott ítélet [EBHT 2008., I-8507. o.] 37. pontja).

26 E körülmények között valamely tagállam állampolgára, mint A. Gottwald, amikor a Közösség területén való szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogát gyakorolja egy másik tagállamban való nyaralás keretében, jogosult az EK 12. cikkben meghatározott, ahhoz fűződő jogát gyakorolni, hogy ne érje az állampolgársága miatt hátrányos megkülönböztetés.

27 Ezzel kapcsolatosan az állandó ítélkezési gyakorlatból is kitűnik, hogy az állampolgárok és nem állampolgárok közötti egyenlő bánásmódra vonatkozó jogszabályok megtiltják nemcsak az állampolgárságon alapuló nyílt megkülönböztetést, hanem a megkülönböztetés minden rejtett formáját is, amelyek a megkülönböztetés más ismérve alkalmazásával voltaképpen azonos eredményre vezetnek (lásd e tekintetben

a C-29/95. sz., Pastoors és Trans-Cap ügyben 1997. január 23-án hozott ítélet [EBHT 1997., I-285. o.] 16. pontját és a C-224/00. sz., Bizottság kontra Olaszország ügyben 2002. március 19-én hozott ítélet [EBHT 2002., I-2965. o.] 15. pontját, valamint a C-28/04. sz., Tod's és Tod's France ügyben 2005. június 30-án hozott ítélet [EBHT 2005., I-5781. o.] 19. pontját).

28 Különösen ez a helyzet olyan intézkedés esetén, amely a lakóhelyre vagy tartózkodási helyre vonatkozó kritériumon alapuló megkülönböztetést ír elő, mivel ez főként a más tagállamok állampolgáraival szembeni hátrányos megkülönböztetés veszélyét hordozza magában, mivel azok a személyek, akiknek lakóhelyük illetve tartózkodási helyük nem az adott tagállam területén található, leginkább azok, akik nem ennek a tagállamnak az állampolgárai (lásd e tekintetben különösen a C-224/97. sz. Ciola-ügyben 1999. április 29-én hozott ítélet [EBHT 1999., I-2517. o.] 14. pontját, valamint a C-388/01. sz., Bizottság kontra Olaszország ügyben 2003. január 16-án hozott ítélet [EBHT 2003., I-721. o.] 14. pontját).

29 A jelen esetben ugyanis az alapeljárás tárgyát képező szabályozás pontosan ezen a fajta kritériumon alapszik, mivel az éves ingyenes matrica kiállításának lehetőségét kizárólag az Ausztriában lakóhellyel vagy tartózkodási hellyel rendelkező fogyatékossággal élő személyekre korlátozza.

30 Az ilyen hátrányos megkülönböztetés a közösségi jog szempontjából csak akkor igazolható, ha az érintett személyek állampolgárságától független, objektív megfontolásokon alapul, és a nemzeti jog által jogszerűen megállapított célkitűzéssel arányos (lásd különösen a C-224/98. sz. D'Hoop-ügyben 2002. július 11-én hozott ítélet [EBHT 2002., I-6191. o.] 36. pontját, a fent hivatkozott Garcia Avello-ügyben hozott ítélet 31. pontját, valamint a fent hivatkozott Bidar-ügyben hozott ítélet 54. pontját).

31 A közérdeken alapuló objektív megfontolások fennállásával kapcsolatos feltétel tekintetében az osztrák kormány arra hivatkozik, hogy az alapeljárás tárgyát képező intézkedés az olyan személyek mobilitását és a társadalomba történő beilleszkedését hivatott szolgálni, akik valamely fogyatékosságuk miatt nem tudják a tömegközlekedési eszközöket használni, és következésképpen mozgásuk csak magángépjármű használatával valósítható meg. A hivatkozott intézkedés címzettjei tehát – amint azt a matrica egyéves érvényessége is mutatja – azok a személyek, akik bizonyos gyakorisággal

kénytelenek az osztrák autópálya-hálózatot használni. A lakóhelyre, illetve tartózkodási helyre vonatkozó követelmény tehát az ingyenes matrica kedvezményezettjeinek az osztrák társadalomba történő bizonyos fokú beilleszkedését hivatott kifejezni.

32 Ezzel kapcsolatosan megállapítandó, hogy mind a fogyatékossággal élő személyek mobilitásának, illetve beilleszkedésének elősegítése, mind az a szándék, hogy az érintett tagállam társadalma és az alapeljárás tárgyát képezőhöz hasonló ellátás kedvezményezettje között bizonyos fokú kapcsolódás álljon fenn, valóban olyan közérdeken alapuló objektív megfontolásnak tekinthető, amely igazolhatja azt, hogy a hivatkozott ellátás nyújtása befolyásolja az uniós polgárok szabad mozgását (lásd analógia útján a fent hivatkozott D'Hoop-ügyben hozott ítélet 38. pontját; a C-192/05. sz., Tas-Hagen és Tas ügyben 2006. október 26-án hozott ítélet [EBHT 2006., I-10451. o.] 35. pontját, valamint a C-499/06. sz. Nerkowska-ügyben 2008. május 22-én hozott ítélet [EBHT 2008., I-3993. o.] 37. pontját).

33 Mindemellett tiszteletben kell tartani továbbá a jelen ítélet 30. pontjában felidézett arányossági feltételt. Az ítélkezési gyakorlatból következik, hogy valamely intézkedés akkor arányos, ha – amellett, hogy alkalmas az elérni kívánt cél megvalósítására – nem lépi túl az e cél eléréséhez szükséges mértéket (lásd különösen a fent hivatkozott Tas-Hagen és Tas ügyben hozott ítélet 35. pontját, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

34 Konkrétabban az érintett tagállam társadalmához való kapcsolódás mértékét illetően az alapeljárásban szereplőhöz hasonló, a közösségi jog által nem szabályozott ellátások tekintetében a Bíróság kimondta, hogy a tagállamoknak széles mérlegelési mozgásterük van az ilyen kötődés értékelési szempontjainak meghatározására vonatkozóan (lásd e tekintetben fent hivatkozott Tas-Hagen és Tas ügyben hozott ítélet 36. pontját).

35 Az ítélkezési gyakorlat tehát bizonyos feltételek mellett elismerte, hogy a nemzeti szabályozások a bizonyos fokú beilleszkedés fennállásának megállapítása érdekében előírhatják, hogy az adott ellátás kedvezményezettje bizonyos időszakon keresztül az érintett tagállamban lakóhellyel vagy tartózkodási hellyel rendelkezzen (lásd e tekintetben a fent hivatkozott Bidar-ügyben hozott ítélet 59. pontját és a Förster-ügyben hozott ítélet 50. pontját).

36 Az alapeljárás tárgyát képező intézkedéshez hasonló intézkedés tekintetében, amelynek célja a fogyatékossággal élő személyek osztrák területen történő rendszeres közlekedésének elősegítése annak érdekében, hogy e személyek beilleszkedhessenek az érintett tagállam társadalmába, a lakóhelyre, illetve szokásos tartózkodási helyre vonatkozó megkötés olyan kritériumnak minősül, amely lehetővé teszi az e személyek és az érintett tagállam közötti kapcsolat fennállásának megállapítását, és többek között megkülönbözteti e személyeket – amint azt a főtanácsnok indítványának 71. pontjában is kifejtette – azoktól, akik e tagállam autópálya-hálózatát csupán egyszeri alkalommal vagy időlegesen használják.

37 Meg kell jegyezni továbbá, hogy a jelen ügyben az alapeljárás tárgyát képező nemzeti szabályozás az ingyenes autópálya-matrica kiállításához nem írja elő további feltételként, hogy az érintett személy lakóhelyének vagy tartózkodási helyének legalább egy bizonyos időszakon keresztül Ausztriában kell lennie.

38 A fenti pontokban a lakóhelyre és szokásos tartózkodási helyre vonatkozó feltételeknek az alapeljárás tárgyát képező nemzeti szabályozás célkitűzéséhez viszonyított arányosságával kapcsolatosan kifejtett megfontolások annál is inkább helyénvalóak, mivel – amint azt az osztrák kormány a tárgyalás során kifejtette, anélkül hogy a Bíróság elé észrevételeket terjesztő többi érdekelt ezt a kérdést vitatta volna – ezek a feltételek kiterjesztően értelmezendők oly módon, hogy egyéb kapcsolódási pontok is lehetővé teszik, hogy e személyek tekintetében az osztrák társadalomhoz való megfelelő kapcsolódás bizonyítást nyerjen az ingyenes matrica kiállításakor.

39 Különösen – amint azt az osztrák kormány a tárgyalás során pontosította – azon fogyatékos személyek, akik ugyan nem tudják bizonyítani, hogy lakóhelyük vagy szokásos tartózkodási helyük Ausztriában lenne, ám szakmai vagy személyes okokból rendszeresen látogatnak Ausztriába, ugyancsak jogosultak az éves autópálya-matricához ingyenesen hozzájutni.

40 E körülmények között meg kell állapítani, hogy az alapeljárás tárgyát képező nemzeti szabályozás nem haladja meg az e szabályozásban kitűzött cél eléréséhez szükséges mértéket.

41 Következésképpen a feltett kérdésre adandó válasz az, hogy az EK 12. cikket úgy kell értelmezni, hogy azzal nem ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, mint amely a jelen ügy alapeljárásának tárgyát is képezi, és amelynek értelmében az éves autópálya-matrica csak olyan, fogyatékossággal élő személyek számára állítható ki ingyenesen, akik az érintett tagállam területén lakóhellyel vagy szokásos tartózkodási hellyel rendelkeznek, ideértve azokat a személyeket is, akik szakmai vagy személyes okokból rendszeresen látogatnak az érintett tagállamba.

A költségekről

42 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (első tanács) a következőképpen határozott:

Az EK 12. cikket úgy kell értelmezni, hogy azzal nem ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, mint amely a jelen ügy alapeljárásának tárgyát is képezi, és amelynek értelmében az éves autópálya-matrica csak olyan, fogyatékossággal élő személyek számára állítható ki ingyenesen, akik az érintett tagállam területén lakóhellyel vagy szokásos tartózkodási hellyel rendelkeznek, ideértve azokat a személyeket is, akik szakmai vagy személyes okokból rendszeresen látogatnak az érintett tagállamba.

Aláírások